

INFORMĀCIJA UN NORĀDĪJUMI ĀRSTIEM

Nosūtījuma uz ambulatoriem laboratoriskiem izmeklējumu aizpildīšana

Laboratorisko izmeklējumu nosūtījuma veidlapā jānorāda informācija pacienta un maksātāja pareizai un pietiekošai identifikācijai:

- ✓ ārsta nosūtītāja vārds, uzvārds, identifikators un ārstniecības iestādes kods;
- ✓ pacienta vārds, uzvārds, personas kods un dzimšanas datums, ja personas kods nesatur dzimšanas datumu, dzimums;
- ✓ klīniskās diagnozes kods, izmeklēšanas iemesls;
- ✓ izmeklējumu skaits, nosūtījuma derīguma termiņš;
- ✓ apmaksas veids sadarbībai ar laboratoriju: NVD, maksas vai apdrošināšana (elektroniskā nosūtījumā norādot apdrošināšanas kompāniju, polises Nr., derīguma termiņu).

Ja klients nodod materiālu anonīmi, lai nav zināma pacienta identitāte, tad nepieciešamā informācija ir: segvārds, dzimums, vecums vai personas koda pirmā daļa.

Ārsts, aizpildot nosūtījuma veidlapu, atzīmē pieprasītos izmeklējumus un imūnhematoloģiskai izmeklēšanai obligāti norāda asins grupu, kas noteikta pacienta klātbūtnē.

Ja ārsts uzskata par nepieciešamu, nosūtījuma veidlapā var iekļaut papildus informāciju, kas var būt noderīga izmeklēšanas izpildei un rezultātu interpretācijai, piemēram, par pacienta hroniskām vai lipīgām slimībām, lietotajiem medikamentiem vai kontraceptīviem līdzekļiem, un citus klīniski būtiskus datus.

Kad izmeklējumu rezultātus nepieciešams saņemt steidzami, tad izmeklējumu nosūtījuma veidlapā blakus konkrētā izmeklējuma apzīmējumam vai uz nosūtījuma veidlapas pirmās lapas, ja steidzami nepieciešami visu izmeklējumu rezultāti, norāda CITO! Lai nodrošinātu steidzamu rezultātu paziņošanu/nosūtīšanu, jānorāda telefons, e-pasta adrese.

Mutiski – telefoniski vai personīgi - pieprasīt veikt papildus izmeklējumus, kas nebija atzīmēti nosūtījumā, ir tiesīgs ārstējošais ārsts vai ārstniecības persona pēc ārstējošā ārsta norādījuma.

Pacienta piekrišana sniegt datus, kas nepieciešami izmeklēšanas mērķiem (bioloģiskā references intervāla izvēlei, izmeklēšanas rezultātu aprēķinam, rezultātu izteikšanai vai interpretācijai) jāsaņem noteiktos gadījumos:

- ✓ klīniskās ķīmijas GFĀ (glomerulu filtrācijas ātrums) testam - svars, bērniem un pusaudžiem arī augums;
- ✓ aizpildot prasīto informāciju Ministru kabineta 2006.gada 4.aprīļa noteikumos Nr.265 "Medicīnisko dokumentu lietvedības kārtība" noteikto nosūtījumu formās:
76. pielikums Patohistoloģiskā izmeklēšana

Gadījumos, kad paraugu ņem ārsts pats, nosūtījuma veidlapā jānorāda parauga ņemšanas datums, laiks.

Pacientu informēšana par sagatavošanos paraugu nodošanai

Lai nodrošinātu pareizus izmeklēšanas rezultātus, ir svarīgi paskaidrot pacientam kā sagatavoties paraugu nodošanai vai sniegt norādījumus kā pašam savākt, marķēt un nogādāt paraugu.

Pacienti adresētā dokumentā "INFORMĀCIJA UN NORĀDĪJUMI PACIENTIEM" ir detalizēti norādījumi paraugu savākšanai un transportēšanai, kā arī sagatavošanās nosacījumi šādiem izmeklējumiem:

1. Asins izmeklējumiem

- ✓ Testiem, kuriem līdz asins paraugu nodošanai jāievēro vismaz 12 stundu badošanās, nosūtījumā tiek norādīts. Pirms asins nodošanas drīkst dzert tikai ūdeni.
- ✓ Medikamentus, kam ir ietekme uz nozīmētā izmeklējuma rezultātu, ieteicams nelietot 2-3 dienas pirms asins nodošanas. Ja no zāļu lietošanas nav iespējams atturēties, asinis

jānodod pirms zāļu ieņemšanas un, izvērtējot analīžu rezultātus, jāņem vērā zāļu lietošanas fakts.

- ✓ Vēlams 12 stundas atturēties no smēķēšanas, alkohola lietošanas.

2. Urīna izmeklējumiem

- ✓ Urīna klīniskajai analīzei
- ✓ 24 stundu urīna savākšana analīzēm

! Būtiski pacientam atgādināt:

- pirms materiāla savākšanas jānomazgā rokas ar ziepēm un ūdeni;
- stingri jāievēro katram izmeklējuma veidam noteiktie uzglabāšanas apstākļi un laiks.

3. Fēču izmeklējumiem

- ✓ Klīniskiem izmeklējumiem
- ✓ Parazitoloģiskiem izmeklējumiem.

4. Krēpu izmeklējumiem

- ✓ Klīniskiem izmeklējumiem - pacientiem jāpaskaidro, ka, kā krēpas, jāvāc tikai tas materiāls, kas atdalās klepojot. Lai izvairītos no mutes dobuma satura piejaukumiem, pirms krēpu savākšanas nepieciešams kārtīgi izskalot mutes dobumu ar vārītu ūdeni.
- ✓ Mikrobioloģiskiem izmeklējumiem

5. Covid-19 izmeklējumiem

6. Urogenitālo paraugu nodošanai

- ✓ STS mikroskopijai

Paraugu atraidīšanas kritēriji

Pieņemot paraugus reģistrators pārbauda nosūtījuma pilnīgumu, paraugu veidus, marķējumu un paraugu transportēšanas apstākļus. Paraugu nenodod izmeklēšanai, ja:

- paraugs nav paņemts attiecīgajā konteinerā;
- paraugs nav marķēts vai izmeklējamā parauga identifikācija ir neskaidra;
- neprecīza vai nepilnīga pacienta identifikācija;
- nepilnīga vai neprecīza pacienta atrašanās vietas identifikācija;
- nesakrīt informācija nosūtījumā un uz parauga;
- nav ievēroti parauga transportēšanas nosacījumi: laiks, fizikālie faktori.

Ja Laboratorijā ir nogādāts nemarkēts, nepilnīgi vai nepareizi nomarkēts paraugs, reģistrators sazinās ar attiecīgo Slimnīcas nodaļu vai ambulatoro pasūtītāju, lai iegūtu iztrūkstošo vai precizētu neskaidro informāciju par pacientu vai paraugu.

Paraugus ar neskaidru identifikāciju, kurus nevar aizvietot, vai kuros nosakāmie komponenti ir nestabili, pieņem izmeklēšanai, bet neatdod izmeklēšanas rezultātus, kamēr pasūtītājs vai parauga ņemšanu atbildīgā persona nav identificējusi paraugu un nodrošinājusi precīzu nepieciešamo informāciju.

Pirms paraugu izmeklēšanas uzsākšanas darbinieks novērtē parauga atbilstību vispārējiem un specifiskiem metodes nosacījumiem, iepazīstoties ar informāciju par pacientu, apskatot paraugu un izvērtējot laika periodu kopš parauga ņemšanas. Imūnhematoloģijas izmeklējumiem pārbauda ierakstu uz nosūtījuma un parauga par pacienta klātbūtnē noteiktu asins grupu ABO sistēmā. Konstatējot faktorus, kas apdraud izmeklēšanas rezultātu kvalitāti, lai izvairītos no potenciāli nepareizu rezultātu iegūšanas, Laboratorijā neizmeklē paraugus, ja:

- paraugi ņemti nepietiekošā daudzumā;
- asinis nav labi sajauktas ar antikoagulantu (ir recekļi);
- nepareiza asins un antikoagulanta attiecība;
- redzami kontaminēts paraugs;
- kontainers nav hermētiski noslēgts;

- parauga ņemšanas laiks nav zināms vai nav ievērots materiāla noņemšanas/savākšanas, vai glabāšanas laiks;
- priekšmeta stikliņš saplīsis.

Par paraugam konstatētajām neatbilstībām, kas var ietekmēt nosakāmo komponentu rezultātus, izmeklējumu veicējs informē pasūtītāju un pieprasa jaunu paraugu. Komunikācijā ar pasūtītāju nosaka turpmākās izmeklēšanas nepieciešamību, ja nav iespējams novērst neatbilstību piegādājot jaunu paraugu. Ja pasūtītājs vēlas un piekrīt veikt izmeklējumus izmantojot neatbilstošu paraugu, tad paraugu izmeklē, par ko izdara ierakstu rezultātu pārskatā.

Gadījumos, kad paraugu nevar aizvietot un to nenodod izmeklēšanai, paraugu utilizē, par ko izdara piezīmi uz nosūtījuma. Par parauga neatbilstību kritērijiem, izmeklējuma veicējs veic atzīmi rezultātu pārskatā, norādot parauga atraidīšanas iemeslu.

Asins parauga neatbilstība specifiskiem metodes nosacījumiem:

- ✓ hemolīze ir par iemeslu atteikumam noteikt kāliju, LDH, bilirubīnu, ASAT, homocisteīnu, asins ainu, koagulogijas izmeklējumus, asins grupu un Rh faktoru;
- ✓ parauga uzglabāšana ilgāk par 8 stundām ir par iemeslu atteikumam veikt koagulogijas izmeklējumus, izņemot protrombīna kompleksu.

Specifiskas parauga kvalitātes izmaiņas (atteikuma kritēriji), kas nepieļauj izmeklēšanas veikšanu šajā paraugā, norādītas konkrēto paraugu veidu noņemšanas instrukcijās.

UROGENITĀLĀS SISTĒMAS IZMEKLĒJUMIEM

UZTRIEPES - seksuāli transmisīvo slimību diagnostikai

Uzmanību! Materiāls izmeklēšanai uz STS jāņem pirms ārstēšanas uzsākšanas!

Vīriešiem:

Pirms materiāla ņemšanas vīrietis nedrīkst urinēt 3-5 stundas.

Materiālu ņem no urīnizvadkanāla, parauretrālām ejām un pēc vajadzības arī no citām vietām.

Uretras ārējo atveri notīra ar sterilu fizioloģiskajā šķīdumā samērcētu tamponu.

Brīvo izdalījumu pirmos pilienus noslauka. Ja izdalījumu ļoti maz, tad vispirms masē urīnizvadkanālu.

Materiālu ņem, instrumentu ievadot urīnizvadkanālā 1-4 cm dziļi, kur ir cilindriskā epitēlija šūnas. Ar ievadīto instrumentu veic nokasījumu no priekšējās un sānu sienām. Iekaisuma gadījumā materiālu no parauretrālām ejām iegūst uzspiežot uz tām un savācot izdalījumus.

Materiālu no katras ņemšanas vietas vienmērīgi uznes uz diviem priekšmetstikliem, krāsošanai ar metilēnzilo un pēc Grama.

Sievietēm:

Materiālu ņem no uretras, dzemdes kakla un pēc vajadzības arī no Bartolīna dziedzeru izvadkanāla, u.c. vietām.

Pirms materiāla ņemšanas uretras atveri noslauka ar sausu sterilu tamponu.

Ja nav izdalījumu, no maksts puses ar pirkstu masē urīnizvadkanālu.

Instrumentu ievada 1-2 cm dziļi un veic gļotādas nokasījumu no uretras sienām.

Pēc spoguļa ievadīšanas no dzemdes kakla kanāla atveres ar sterilu tamponu noslauka liekās gļotas, ievada instrumentu 1-2 cm dziļi, nokasa gļotādu no dzemdes kakla kanāla.

Materiālu no katras ņemšanas vietas vienmērīgi uznes uz diviem priekšmetstikliem, krāsošanai ar metilēnzilo un pēc Grama.

MATERIĀLS - izmeklēšanai uz enterobiozi

Nokasījumu no perianālajām krokām ņem no rīta pirms pacienta mazgāšanās

Izmanto caurspīdīgās līmlentes (lipīgās lentes metode), kuras sagriež priekšmetstikliņa lielumā.

Ar špāteles palīdzību līmlenti pieliek perianālajām krokām cieši pie ādas, tad ar pincetes palīdzību līmlenti uzliek priekšmetstikliņa un cieši piespiež tā, lai neveidotos gaisa burbulīši.

Marķē norādot uz priekšmetstikliņa vārdu, uzvārdu, personas kodu.

Preparāts var glabāties 2 nedēļas.

CEREBROSPINĀLĀ ŠĶIDRUMA IZMEKLĒŠANA (citoze, bioķīmiskie izmeklējumi)

Materiāla iegūšanai lumbālo punkciju veic apmācīts ārsts:

1. Dezinficē punkcijas vietu:

- notīra ādu ar 70° etilspirtu,

- ar joda tinktūrā samērcētu tamponu dezinficē ādu, sākot no centra koncentriski uz perifēriju 1-2 minūtes, atļauj joda tinktūrai nožūt.

2. Lumbālpunkcijas adatu ievada L3-L4, L4-L5 vai L5-S1 starpskriemeļu telpā.

3. Ļauj lēni pilēt punktātam. Klīniskai analīzei nepieciešams 3,0 – 5,0 ml šķidruma.

4. Tūlīt pēc parauga iegūšanas to nekavējoši nogādā laboratorijā, nodrošinot +20 līdz +25°C transporta laikā. Materiālu transportē termosomā! Vienmēr “cito” analīze!

Bakterioloģiskajai izmeklēšanai ieteicams otrs (sterils) stobriņš ar vismaz 2 ml šķidruma.

PUNKTĀTU (TRANSUDĀTU, EKSUDĀTU) SAVĀKŠANA UN NOGĀDĀŠANA LABORATORIJĀ

Punktātu savāc sausā, tīrā, vienreizlietojamā traukā, lai novērstu formelementu lizēšanos. Punktātu samaisa un uz laboratoriju nogādā ≥ 30 ml. Punktātu laboratorijā nogādā tūlīt pēc iegūšanas, kopā ar nosūtījumu, kurā atzīmē datumu, nodaļu, punktēšanas laiku, punkciju izdarošā ārsta uzvārdu, pacienta uzvārdu, vārdu, personas kodu, izmeklēšanas mērķi, iepriekšējo diagnozi, nosūtītāja paraksts. Arī uz parauga trauka uzraksta pacienta uzvārdu, vārdu, personas kodu un materiāla veidu.

PARAUGU ŅEMŠANA, UZGLABĀŠANA UN TRANSPORTĒŠANA HISTOLOĢISKAJIEM IZMEKLĒJUMIEM

Histoloģiskajai izmeklēšanai iegūtos primāros paraugus (biopsijas, operācijas vai autopsijas materiālu) ievieto tīrā, hermētiski slēdzamā traukā ar 10% formalīna šķīdumu attiecībā 1:10.

Primāros paraugus nedrīkst uzglabāt sausā veidā vai ūdenī, ievietot ledusskapī vai termostātā!

Traukus marķē, norādot šādu informāciju:

- Trauka nr.
- Iestādes nosaukums, nodaļa
- Slimības vēstures nr.
- Pacienta vārds, uzvārds
- Datums
- Piezīmes

Primāro paraugu var ievietot vairākos traukos, atbilstoši orgānam vai lokalizācijai. Trauka marķējumā norāda primārā parauga ņemšanas vietu vai veidu (piem. FGS – fibrogastroskopija vai FKS – fibrokolonoskopija), ko atzīmē piezīmēs. Katram primāram paraugam raksta atsevišķu nosūtījumu. Nosūtījumā iekļauj skaidri salasāmu informāciju par pacientu – vārds, uzvārds, personas kods, klīniskie dati un primārā parauga paņemšanas vieta un laiks, nosūtītāja identifikācija – iestādes nosaukums, ārsta vārds, uzvārds.

Līdz nogādāšanai Laboratorijā konteineru ar audiem var uzglabāt temperatūrā +18⁰ līdz +25⁰C ne ilgāk par 24 stundām.

Materiāla transportēšanā nav nepieciešams ievērot kādas īpašas prasības, tomēr nedrīkst pieļaut materiāla sasaldēšanu, trauku saplīšanu, materiāla vai fiksācijas šķīduma izlīšanu.